

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Zaur Məmmədov
“12” sentyabr 2025-ci il

Fənn sillabusu:

İxtisas: 050706 “Meşəçilik”(A+B)

Fakultə: “Aqrar və mühəndislik”

Kafedra: “Aqrar elmləri”

I. Fənn haqında məlumat:

Fənnin adı: “ s/f.Meşə tinglik təsərrüfatı”.(Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 27.09.2018 – ci il tarixli F – 678 sayılı əmri ilə nəşr hüququ (qrif) verilmişdir)

Kodu: IPFS-B09

Tədris ili: IV (2025-2026)

Semestr:VII (payız)

Tədris yükü (saat) : Cəmi: 180 saat. Auditoriyadan kənar 120 saat. Auditoriya saati 60 saat. (30 müh.30 laboratoriya.).

Tədris forması:Əyani.

Tədris dili: Azərbaycan dili.

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya:№ 113

Saat: II gün 2 saat (müh.) üst həftə, IV gün 2 saat (sem.) üst həftə

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi:Əliyev Adigözəl Rəsul oğlu

Məsləhət günləri və saati: III gün saat 14:00

E-mail ünvanı: adigozalaliyev@yandex.ru

Kafedranın ünvanı: Füzuli 170 a

III.Tövsiyyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri

Əsas ədəbiyyatlar:

1.Z.A.İbrahimov. Meşə əkinləri. Şərq-qərb 2015. s.399

2.T.S.Məmmədov. Azərbaycanın nadir ağac və kol bitkiləri. Bakı. Elm. 2014.

3.T.S.Məmmədov və.b. Azərbaycanın dendroflorası. Bakı. Elm. 2011. 310 s.

4.Azərbaycan Respublikası meşələrinin bərpa və inkişaf etdirilməsinə dair Milli Proqram.Bakı, 2003.

Köməkçi WEB- mənbələr

www.ayl.eco.gov.az/

<http://lib.bbu.edu.az./files/book/43.pdf>

<http://absheron.cls.az/front/files/libraries/89/books/515921423915619.pdf>

<http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000010274>

IV.Prerekvizitlər:Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisi vacib deyil.

V.Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Proqram tədris planında “Yaşıllaşdırma və park təsərrüfatı” fənni üzrə nəzərdə tutulmuş bütün məsələləri əhatə edir. Fənnin məqsədi tələbələrə meşə sərvətlərini qiymətləndirməyi öyrətmək; taksasiya ölçüləri, ölçü vahidləri, qaydaları və alətləri barədə bilik verməkdir. Tədrisin məqsədi tələbələrə biosferin tərkib hissəsi olan meşələrdən səmərəli istifadəni təmin etmək məqsədi ilə onların öyrənilməsi, üzə çıxarılması, uçota alınması, meşə sərvətlərinin dinamika və statikada qiymətləndirilməsi metod və üsulları haqqında bilik verməkdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə:

Tələbələrə biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviuma görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərsi başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzusunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir
- 7 bal – tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir.
- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var
- 0 bal – suala cavab yoxdur

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur.

Semester nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	Çox yaxşı	B
71-80 bal	Yaxşı	C
61-70 bal	Kafi	D
51-60 bal	Qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə - 30 saat, seminar - 30 saat. Cəmi 60 saat

No	Mühazirə mövzuların məzmunu	Saat	laboratoriya
1	Mövzu:1.Tingliyin təyinatı və vəzifələri. Plan 1.Tingliyin təyinatı və növləri. 2.Tingliyin əsas şöbələri.	2	

2	Mövzu:2.Meşə toxumçuluq işinin əsasları və təşkili. Plan 1.Meşə toxumçuluq işinin aktuallığı,mahiyyəti və vəzifələri. 2.Ağac bitkilərinin inkişaf mərhələləri. 3.Ağac və kol bitkilərinin meyvə verməsinə təsir edən amillər. 4.Ağac və ağaclıqların meyvə verməsi.	2	2
3	Mövzu:3.Toxum xammalı tədarükü. Plan 1.Toxum xammalı barədə ümumi məlumat. 2.Toxum xammalı tədarükü üçün ağac və ağaclıqların seçilməsi.Müsbət ağac və ağaclıqlar. 3.Toxum xammalı tədarükünün üsulları.	2	2
4	Mövzu:4.Əsas meşə əmələ gətirən iynəyarpaqlı ağac cinslərin toxum xammalı tədarükü və saxlanması xüsusiyyətləri. Plan 1.Ardıc növləri,arizon və həmişəyaşıl sərvlər. 2.Şamlar:Eldar,Hələb,İtaliya və Krım şamları.Şərq tuyası.	2	2
5	Mövzu:5.Əsas meşə əmələ gətirən enliyarpaqlı ağac cinslərinin toxum xammalı tədarükü və saxlanması xüsusiyyətləri. Plan 1.Ağ akasiya,ağcaqayın,adi ərkevan.Albalı,alma və armud cinsləri. 2.Cəviz və qara qoz,cökə,dəmirağacı,dəfnə ağacı,ərik,gavalı yarımfəsiləsi,göyrüşlər,qarağac. 3.İpək (Lənkəran) akasiyası,Qafqaz dağdağanı. 4.Lələk (qlədiçiya) ağacı,safora,saqqız ağacı.	2	2
6	Mövzu:6.Toxum xammalının emalı və toxumların saxlanması. Plan 1.Toxum xammalının emalı və saxlanılmasının başlıca şərtləri. 2.Toxumların qozalardan çıxarılması,təmizlənməsi,çeşidlənməsi,qurudulması və saxlanması. 3.Quru və ətli – lətli meyvələrdən toxumların təmizlənməsi.	2	2
7	Mövzu:7.Toxumların səpinə hazırlanması. Plan 1.Toxumların səpinə hazırlanmasının nəzəri əsasları. 2.Toxumların səpinə hazırlanması üsulları. 3.Toxumların mikroelementlərlə və stimulyatorlarla işlənilməsi. 4.Toxumların dezinfeksiyası və dezinseksiyası.	2	2
8	Mövzu:8.Toxumların keyfiyyət göstəriciləri və təyin etmə metodları. Plan 1.Toxumların seleksiya kateqoriyaları. 2.Toxumların pasportlaşdırılması. 3.Orta nümunə və onun götürülməsi. 4.Toxumların keyfiyyət göstəriciləri və təyin etmə metodları.	2	2

	5.Toxumların keyfiyyətinin rentgen üsulu ilə təyin olunması.Faxitron MX – 20 qurğusu.		
9	Mövzu:9.Tinglik təsərrüfatının təşkili və əkin materialının yetişdirilməsi. Plan 1.Tinglikdə yetişdirilən əkin materialının növləri. 2.Tinglikdə tətbiq olunan əkin dövriyyəsi və çoxtarlı əkin sxemi.	2	2
10	Mövzu:10.Tinglik sahəsinin hesablanması və tinglik üçün sahənin seçilməsi. Plan 1.Tinglik sahəsinin hesablanması. 2.Səpin şöbəsi sahəsinin hesablanması. 3.Tinglik üçün sahənin hesablanması və ilkin mənimlənməsi.	2	2
11	Mövzu:11.Tinglik təsərrüfatında torpağın becərilməsi. Plan 1.Torpağın becərilməsinin nəzəri əsasları. 2.Torpağın becərilməsi sistemi və üsulları. 3.Torpağın becərilməsi texnologiyası.	2	2
12	Mövzu:12.Əkin materialının yetişdirilməsində gübrələrin tətbiqi. Plan 1.Gübrələrin tətbiqinin aqrokimyəvi əsasları. 2.Gübrə növləri,onların tətbiqi üsulları və normaları. 3.Alaq otları ilə kimyəvi və aqrotexniki mübarizə metodları.	2	2
13	Mövzu:13.Səpin şöbəsi və toxmacların yetişdirilməsi. Plan 1.Əkin materialının becərilməsinin bioloji və ekoloji əsasları. 2.Toxmacarların yetişdirilməsi. 3.Səpinlərin aparılması müddəti. 4.Səpin normaları və səpinin dərinliyi. 5.Səpinlərə aqrotexniki qulluq.	2	2
14	Mövzu:14.Böyütmə şöbəsi və tingliyin yetişdirilməsi. Plan 1.Ting yetişdirmənin mahiyyəti və üstün cəhətləri. 2.Böyütmə şöbəsində torpağın əkinqabağı becərilməsi. 3.Böyütmə şöbəsində köçürmələrin miqdarı. 4.Kombinə edilmiş böyütmə şöbəsi.	2	2
15	Mövzu:15.Əkin materialının inventarizasiyası,qazılması və nəql olunması.Meşə əkinlərinin rayonlaşdırılması. Plan 1.Əkin materialının inventarizasiyasının metodları. 2.Əkin materialının çıxarılması,çeşidlənməsi,saxlanması və nəql olunması. 3.Meşə əkin işlərinin rayonlaşdırılması. 4.Meşə əkinlərinin qarışıq tərkibdə yaradılması.Meşə tipologiyası.	2	2

	Cəmi:	30	30

Labarator məşqələ:

	Mövzular:		
1	Tingliyin əsas şöbələri.	2	
2	Tinglikdə yetişdirilən əkin materialları.	2	
3	Meşə toxumçuluq işi.	2	
4.	Ağac bitkilərinin inkişaf mərhələləri.	2	
5	Toxum xammalının tədarükü.	2	
6	Müsbət ağac və ağaclıqlar.	2	
7	Sərv ağaclarının toxum tədarükü.	2	
8	Eldar şamı və Şərq tuyası ağaclarından toxum tədarükü.	2	
9	Ağ akasiya toxumlarının tədarük edilmə qaydaları.	2	
10	İpək (Lənkəran) akasiya toxumlarının yığılması.	2	
11	Lələk (qlədiçiya)ağacı və safora ağaclarının toxum tədarükü.	2	
12	Toxum xammalının emalı və saxlanması.	2	
13	Toxumların qozalardan çıxarılması,təmizlənməsi və çeşidlənməsi.	2	
14	Toxumların səpinə hazırlanması.	2	
15	Toxumların mikroelementlərlə və stimulyatorlarla işlənilməsi.	2	
	Cəm	30saat	

XI. Fənn üzrə tələblər:

- Meşə tinglik təsərrüfatlarında əkilən və becərilən ağac və kol bitkilərinin növ tərkibi;
- Tinglik üçün toxum materiallarının yığılması,toxum xammalının emalı və toxumların saxlanması;
- Tinglik təsərrüfatının təşkili və əkin materiallarının yetişdirilməsi.

XII.Fənn üzrə təlim nəticələri:

Fənnin öyrənilməsi nəticəsində tələbə bilməlidir:

- Meşə cinsli elit ağac və kolların pasportlaşdırılma qaydasını təyin etməyi;
- Toxum və toxum xammalının yığılması,təmizlənməsi və qablaşdırılmasını bilmək;
- Tinglikdə səpin qabağı toxumların strefifikasiyası,dezinfeksiya və dezinseksiya qaydasını bacarmaq;

Tələbə bacarmalıdır:

- Tinglik təsərrüfatının təyinatını və növlərini;
- Tinglik üçün toxumların yığılması,saxlanması və keyfiyyət göstəricilərinin təyin edilməsini;
- Tinglik təsərrüfatında əkinlərin aparılması qaydasını;
- Səpin şöbəsində səpin üçün nəzərdə tutulmuş toxumların norma və qaydalarını;
- Tingliyin böyütmə şöbəsində əkin materiallarının inventarlaşdırılmasını;
- Böyütmə şöbəsində standart uyğun əkin materiallarının çıxarılmasını,çeşidlənməsini və nəql edilməsini.

Meşə tinglik təsərrüfatı təliminin mənimsənilməsində tələbə digər ixtisas və qohum fənlər verən biliklərə yiyələnməlidir. Öz növbəsində, meşə tinglik təsərrüfatı biliklərindən meşə əkin işlərinin aparılmasının öyrənilməsində istifadə etməlidir.

XIII.Tələbələrə fənn haqqında fikrinin

öyrənilməsi: _____

_____

_____

_____

_____

XIV: Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları:

- 1.Tingliyin təyinatı və növləri.
- 2.Tingliyin əsas şöbələri.
- 3.Tinglikdə yetişdirilən əkin materiallarının növləri.
- 4.Tinglikdə tətbiq olunan əkin dövryyəsi və çoxtərləli əkin sxemi.
- 5.Meşə toxumçuluq işinin aktuallığı,mahiyyəti və vəzifələri.
- 6.Ağac bitkilərinin inkişaf mərhələləri.
- 7.Ağac və ağaclıqların meyvə verməsi.
- 8.Toxum xammalı barədə ümumi məlumat.
- 9.Toxum xammalı tədarükü üçün ağac və ağaclıqların seçilməsi.Müsbət ağac və ağaclıqlar.
- 10.Toxum xammalı tədarükünün üsulları.
- 11.Ardıc növləri,arizon və həmişəyaşıl sərvlər.
- 12.Şamlar:Eldar,Hələb,İtaliya və Krım şamları.Şərq tuyası.
- 13.Cəviz və qara qoz,cökə,dəmirağacı,dəfnə ağacı,ərik,gavalı farım-fəsiləsi,göyrüşlər,qarağac.
- 14.İpək (Lənkəran) akasiyası,Qafqaz dağdağanı.
- 15.Lələk(qlediçiya)ağacı,safora,saqqız ağacı.

II Kollektiv sualları:

1. Toxum xammalının emalı və saxlanılmasının başlıca şərtləri.
2. Toxumların qozalardan çıxarılması,təmizlənməsi,çeşidlənməsi,qurudulması və saxlanılması.
3. Toxumların səpinə hazırlanmasının nəzəri əsasları.
4. Toxumların səpinə hazırlanması üsulları.
5. Toxumların mikroelementlərlə və stimulyatorlarla işlənilməsi.
6. Toxumların dezinfeksiyası və dezinseksiyası.
7. Toxumların seleksiya kateqoriyaları.
8. Toxumların pasportlaşdırılması.
9. Orta nümunə və onun götürülməsi.
10. Toxumların keyfiyyət göstəriciləri və təyin etmə.
11. Toxumların keyfiyyətinin rentgen üsulu ilə təyin olunması.
12. Tinglik sahəsinin hesablanması.
13. Səpin şöbəsi sahəsinin hesablanması.
14. Torpağın becərilməsinin nəzəri əsasları.
15. Torpağın becərilməsi sistemi və üsulları.

XV.Fənn üzrə imtahan sualları:

I Blok:

- 1.Tingliyin təyinatı və növləri.
- 2.Tingliyin əsas şöbələri.
- 3.Tinglikdə yetişdirilən əkin materiallarının növləri.

4. Tinglikdə tətbiq olunan əkin dövriyyəsi və çoxtarlı əkin sxemi.
5. Meşə toxumçuluq işinin aktuallığı, mahiyyəti və vəzifələri.
6. Ağac bitkilərinin inkişaf mərhələləri.
7. Ağac və ağaclıqların meyvə verməsi.
8. Toxum xammalı barədə ümumi məlumat.
9. Toxum xammalı tədarükü üçün ağac və ağaclıqların seçilməsi. Müsbət ağac və ağaclıqlar.

II Blok:

10. Toxum xammalı tədarükünün üsulları.
11. Ardıc növləri, arizon və həmişəyaşıl sərvlər.
12. Şamlar: Eldar, Hələb, İtaliya və Krım şamları. Şərq tuyası.
13. Cəviz və qara qoz, cökə, dəmirağacı, dəfnə ağacı, ərik, qavalı farım fəsiləsi, göyrüşlər, qarağac.
14. İpək (Lənkəran) akasiyası, Qafqaz dağdağanı.
15. Lələk (qlədiçiya) ağacı, safora, saqqız ağacı.
16. Toxum xammalının emalı və saxlanılmasının başlıca şərtləri.
17. Toxumların qozalardan çıxarılması, təmizlənməsi, çeşidlənməsi, qurudulması və saxlanması.
18. Toxumların səpinə hazırlanmasının nəzəri əsasları.

III Blok:

19. Toxumların səpinə hazırlanması üsulları.
20. Toxumların mikroelementlərlə və stimulyatorlarla işlənilməsi.
21. Toxumların dezinfeksiyası və dezinseksiyası.
22. Toxumların seleksiya kateqoriyaları.
23. Toxumların pasportlaşdırılması.
24. Orta nümunə və onun götürülməsi.
25. Toxumların keyfiyyət göstəriciləri və təyin etmə.
26. Toxumların keyfiyyətinin rentgen üsulu ilə təyin olunması.
27. Tinglik sahəsinin hesablanması.

IV Blok:

28. Səpin şöbəsi sahəsinin hesablanması.
29. Torpağın becərilməsinin nəzəri əsasları.
30. Torpağın becərilməsi sistemi və üsulları.
31. Tinglik üçün sahənin hesablanması və ilkin mənimsənilməsi.
32. Böyütmə şöbəsində torpağın əkinqabağı becərilməsi.
33. Kombinə edilmiş böyütmə şöbəsi.
34. Torpağın becərilməsi texnologiyası.
35. Gübrələrin tətbiqinin aqrokimyəvi əsasları.
36. Gübrə növləri, onların tətbiqi üsulları və normaları.

V Blok:

37. Alaq otları ilə kimyəvi və aqrotexniki mübarizə metodları.
38. Əkin materiallarının becərilməsinin bioloji və ekoloji əsasları.
39. Toxmacarların yetişdirilməsi.
40. Səpinlərin aparılması müddəti.
41. Səpin normaları və səpinin dərinliyi.
42. Səpinlərə aqrotexniki qulluq.
43. Ting yetişdirmənin mahiyyəti və üstün cəhətləri.
44. Əkin materiallarının inventarizasiyasının metodları.

45.Əkin materiallarının çıxarılması,çeşidlənməsi,saxlanması və nəql olunması.

“s.f.Meşə tinglik təsərrüfatı” fənnin sillabusu 050706- “Meşəçilik”(A+B) ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Aqrar elmlər” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol № 01).

Fənn müəllimi:

m. A.R.Əliyev.

Kafedra müdiri:

dos.İ.C.Kərimov